

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

רשימות

כבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

טבת שבט – תרנ"ו

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושמונה לבריאה

RESHIMA #4

5656

Copyright © 2007

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

Orders Department:

291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213

(718) 778-0226 / FAX (718) 778-4148

www.kehotonline.com

All rights reserved, including the right to reproduce this book
or portions thereof, in any form,
without prior permission, in writing, from the publisher.
The Kehot logo is a trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch, Inc.

Printed in the Holy Land

נדפס בבית-ספר לדפוס

„יד החמשה“, כפר חב"ד

טלפון: 03-9606-237

פתח־דבר

לקראת כ"ד טבת, יום הסתלקות־הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן, הננו מוציאים לאור חוברת ד* של רשימות היומן מאת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, מיומן חודש טבת־שבת דשנת תרנ"ו – אודות תמונת תואר פני כ"ק אדמו"ר הזקן.

רשימות אלה נדפסו ב„התמים“ חוברת ח ע' ה [שעט, א] ואילך, משם נעתקו גם הערות של מערכת „התמים“. הערות אלו סומנו באותיות.

בהוצאה זו הוספנו בהערות הממוספרות: א) מראי מקומות לפסוקים ומרז"ל וכו'; ב) ציונים לשיחות וכתבי כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ שבהם הובא אותו ענין; ג) מראי מקומות לעוד מקומות שבהם נתפרש הענין בפרטיות יותר; ד) רשמים ביוגרפיים על אישים המוזכרים ברשימות – כל זה בעריכת הרה"ת ר' אהרן לייב (ברש"ב) שי' ראסקין.

בראש הקונטרס באה תמונת כ"ק אדמו"ר הזקן. בתור הוספה הננו מדפיסים פאקסימיליא מהמכתב של האדון הרוסי שבאוסף התמונות שלו הי' נמצא האוריגינל של ציור תמונת אדמו"ר הזקן ותירגומו ללשון הקודש – כפי שנדפס ב„התמים“ שם.

בהזדמנות זו פונים אנו בבקשה לכאו"א שיש תח"י רשימות מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ שלא ראו את אור הדפוס עדיין, לשלחם (ע"מ להחזיר) למערכת „אוצר החסידים“, וזכות הרבים תלוי בו.

מערכת „אוצר החסידים“

זאת חנוכה, ה'תשס"ח
ברוקלין, נ.י.

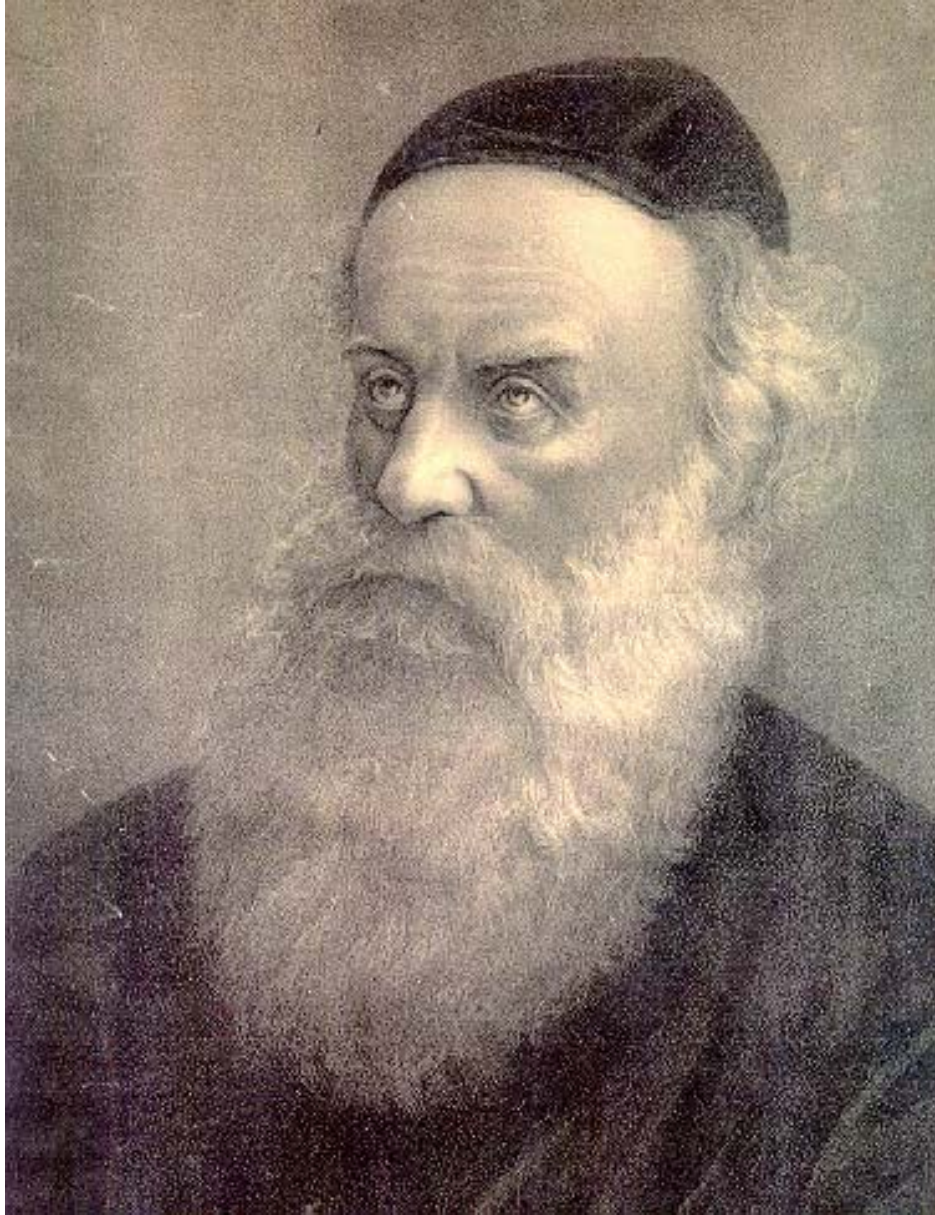
הערה כללית: כל מקום שצויין בהערות המו"ל לאגרות־קודש (סתם), הכוונה לסדרת אגרות־קודש כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ. וכל מקום שנכתב „רבינו“ (סתם) הכוונה לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ.

*

בהזדמנות זו אנו פונים לכל לומדי וקוראי הרשימות שבאם יש להם איזו שהיא הערה או תיקון טעות וכיו"ב נא לשלחם לספריית אגודת חסידי חב"ד, מחלקת מערכת „אוצר החסידים“, 770 איסטערן פארקוויי, ברוקלין, נ.י. או בדואר אלקטרוני: info@kehonline.com, כדי שנוכל לתקנם בעת הדפסת הספר.

(* חוברת א (תשרי־טבת תרנ"ב. שבט־ניסן תרנ"ג) יצא לאור יג תשרי תשס"ז. חוברת ב (ערב חנוכה תרנ"ג. עשרה בטבת תרנ"ג) יצא לאור יד כסלו תשס"ז. חוברת ג' (תשרי־חשוון תרס"ג) יצא לאור ט"ו"ד כסלו תשס"ז (בחוברת מאמרי י"ט כסלו תרפ"ב).

ה

תמונת תואר פני קדש הקדשים הוד כ"ק אדמו"ר הזקן זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

ב'י כ' טבת תרנ"ו.

החסיד ר' אברהם דוב מבאברויסק^א ביקר גם בערב זה את מורי הרשב"ץ^ב ואותי וימשיך את סיפוריו מימי קדם.

היום סיפר החסיד רא"ד^ג את אשר שמע מהחסיד הר"ר אהרן ביליניטשער^ד אודות התמונה של כ"ק אדמו"ר הזקן, בשראה אותה בהיותו עם כ"ק אדמו"ר מוהר"ש בפעטערסבורג בשליחות כ"ק אדמו"ר צמח צדק, וזה אשר סיפר.

כאשר הגיעה תמונת כ"ק אדמו"ר הזקן לעיר באברויסק, היו עוד בחיים שני זקנים אשר הכירו את כ"ק אדמו"ר הזקן.

אמנם אחד מהם הי' חלוש בראיתו, ולא יכול לראות, רק שאל שתי שאלות.

א. האם מצחו גבוה רחב ומקומט,

ב. האם יש לו שרטת בחוטם^ה, ושני הסימנים האלו ניכרים בהתמונה.

הזקן השני בראותו את התמונה העיד, כי פני קדש כ"ק אדמו"ר הזקן הוא שזוכרו היטב.

א) עיין אודותו „התמים“ חוברת שני' מעמוד ק"כ והלאה.

ב) נדפסה ב„התמים“ חוברת שני' בעמוד ז', ובחוברת הנוכחית [חוברת ח'] עמוד ג' [לעיל ע' 000].

בערך. נפטר מוצש"ק נשא, אור ליום א' טו סיון תרס"ה. וראה גם ספר השיחות תש"ו ע' 12. וש"נ.

3) = ר' אברהם דוב.

4) הרב ר' אהרן ליפשיץ. הרב דעיר בעליניץ. אדמו"ר הצ"צ אמר עליו שהוא בעל הוראה, למדן וחכם, והי' שולח אנשים להיות „יושבים“ אצלו (תורת מנחם רשימת היומן (תרצ"ב) ע' רמד). ובמק"א איתא שהי' בר דעת בתקיפות אבירות לב, והי' יכול לדבר עם שרים, ולמדן גדול. הי' נוסע לעתים תכופות בשליחות מאדמו"ר הצ"צ בענינים ציבוריים (ראה רשימת רבינו ב„התמים“ חוברת ו ע' ט [ערב, א]. ספר השיחות תרצ"ו ע' 141. ספר התולדות אדמו"ר מהר"ש (קה"ת, תש"ז. תשנ"ז) ע' 13. ע' 64. „פתח־דבר“ להמשך והחרים תרל"א (סה"מ תרל"א ח"א ע' שצא)). נזכר ביומן כט סיון תרס"ג (לקמן ע' 000). וראה אגרות־קודש כ"ק אדמו"ר ח"ב ע' תכא. ח"ז ע' קנא. מכתבי בני הצמח צדק והרה"ח ר' אהרן הלוי מסטראשעלע לר"א מבעליניץ – ב„מבית הגנונים“ (שעי' ספריית אגודת חסידי חב"ד) ע' כז ואילך. ע' לג ואילך. ע' צד. „היכל הבעש"ט“ חוברת כ ע' קיא.

5) ב„בית רבי“ שבעה ע"ה 30: על חוטמו הי' שרטת מסיבת אפיראצייט שעשה לו הדאקטאר המפורסם הר"ר אברהם מריגא זלה"ה. וראה שיחת כ' כסלו תרצ"ג סי"ז (לקו"ד ח"א מד, סעי"ב ואילך).

1) נדפס ב„התמים“ חוברת ח ע' ה [שעט, א] ואילך. כהקדמה לרשימות אלו כתב המערכת של „התמים“ שם: „אחרי הדפסתנו את תמונת פני תואר הוד כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע זצוקלה"ה בקובצנו חוברת שני' קבלנו כמה מכתבים מעברים שונים בשאלה וחקירה עד כמה התמונה הזו מדויקת ומאין מקור מוצאה, לאשר בעת שנתפרסמה התמונה הזו בעולם בשנת תרמ"ח ע"י הר' שמרי' שניאורסאן מווארשא הי' בזה שקלא וטריא בעתונים העברים דזמן ההוא ואחדים הטילו ספק אם התמונה הזו אמיתית*. לזאת מצאנו לנכון לפנות בשאלה זו לכ"ק אדמו"ר שליט"א והואיל לתת לנו, לפרסם בקובצנו, קטעי רשימותיו משנת תרנ"ו אשר בהם יסופר מה ששמע מענין התמונה הזו שהספורים האלו מעידים ברור על אמיתתה המדויקת של התמונה“. וראה אגרות־קודש ח"ג ע' רנג ואילך.

2) החסיד ר' שמואל בצלאל בר' שלום שבתי ז"ל שעפטל. ראה תולדותיו – ב„התמים“ חוברת א ע' סז [לה, א] ואילך (לקמן ע' 000 ואילך). ושם, שבשנת תרנ"ג בקשו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע לבוא לליובאוויטש ללמוד עם רבינו, ולר"ה שנת תרנ"ד** בא ולמד אתו עד שנת תרס"ט

* ראה רשימות הר"י מונדשיין בכפ"ח גליונות 1012 1011.

** ראה גם ספר השיחות תרצ"ז ע' 185. קיץ הי'שית ע' 161. תש"א ע' 98.

כשבא הרה"ח ר' שלום דובער לאחיו הרה"ח הר' שמרי' נח, ודברנו אודותו תמונתו של כ"ק אדמו"ר הזקן שנתפרסמה, סיפרתי להם את אשר שמעתי מהחסיד הר"א מביליניטש.

* * *

וזה הדבר.

בחורף תרט"ו תחלת חדש כסלו בא פקודה משר הפלך דוויטעפסק, – ע"י המשטרה דבאבינאָוויטש⁷ – לכ"ק אדמו"ר צמח צדק לאמר.

בעוד ששה שבועות יתבונן ועד המועצה, תחת הנהגת סגן שר הפנים, על אודות הדפסת ספרים עבריים מתורגמים בשפה אשכנזית בשביל ילדי בני ישראל⁸, וכאחד מחברי אסיפת הרבנים העברה הנהו קרוא לבוא לפעטערבורג להשתתף בהמועצה.

כ"ק לא חפץ לנסוע לפעטערבורג גם הי' חלוש בבריאותו, והזדמן אשר הרופא מומחה האקאדעמיק הייבענטאל⁹ הי' בביקור אצל אחד מבעלי האחוזות הסמוכות לליובאוויטש, ויקראוהו לבקר את כ"ק אדמו"ר¹⁰.

כשהראו להאקאדעמיקער הייבענטאל הזמנה האמורה, כתב תעודתו בתור רופא מומחה אשר לרגלי חלישות בריאות כ"ק אדמו"ר צריך להשתמר מלצאת החוצה עד ימי האביב. התעודה, בצירוף מכתב בשפת המדינה, כי לרגלי חלישות בריאותו לא יוכל להשתתף בהמועצה המיועדה להיות, ואם נחוץ חוות דעתו וברשות החוק ישלח שני צירים באי כחו, נשלח ע"י שליח מיוחד לפ"ב להחסידים ר' צבי הירש רובאשאָווי¹¹ ולר' ישראל שו"ב חייקין¹², אשר הם ימסרו את המכתב והתעודה בבית פקידות שר הפנים במחלקת אמונה ודתות שונות.

* * *

כ"ק אדמו"ר מוהר"ש הודיע לי ככל המסופר בזה, וכותב לי בשם כ"ק אביו אדמו"ר אשר באם תתקבל ידיעה כי ישלח באי כחו, כאמור במכתבו הנ"ל, אז חפץ כ"ק אדמו"ר, כי אנכי אהי' אחד מהשנים הנוסעים לפ"ב.

ג) בני כ"ק אדמו"ר מהרי"ל זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע מקאָפּוּסַט, הרש"ב דר ברעציצא⁶, והרש"נ בבאברויסק⁷.
ד) בליובאוויטש לא היתה משטרה כי אם בעיר באבינאָוויטש.

ה) ש"ת ס"ע 101 ואילך. יומן ח"א כסלו תרט"ו (לקמן ע' 000). מאמר „אבות החסידות" פ"ה (לקמן ע' 000).
10) ראה רשימת רבינו (לקמן ע' 000) דבשנת תרט"ו הי' הייבענטאל בליובאוויטש בעת שנחלה אדמו"ר מהר"ש.
11) בספר השיחות תש"ח ע' 216 (וש"ג) נזכר ר' יצחק ואחיו ר' שמואל רובאשאָווי.
12) יליד העיר נעוועל. הי' משמש את אדמו"ר הצ"צ בכמה נסיעותיו בפטרבורג (ראה אדמו"ר ה"צמח צדק" ותנועת ה"השכלה" פ"ה"ח. ספר השיחות תש"ג ע' 100). נזכר באגרות קודש ח"ג ע' תעדי-תעה.

6) בנו השני של מהרי"ל. נסתלק טז תשרי תרט"ט. ראה אודותו – בית רבי ח"ג פ"ט (יז, א [קכה, א] ואילך).
7) בנו הצעיר של מהרי"ל מזווי"ש (ראה בית רבי ח"א פכ"ו (עא, ב) בהערה). נולד תר"ב נסתלק טז טבת תרפ"ד (הקריאה והקדושה טבת תש"א ע' ה). ראה אודותו – בית רבי ח"ג שם (שם, ב).
8) ראה גם מ"ש אדמו"ר הצ"צ ע"ז בשנת תר"ח (קונטרס אדמו"ר ה"צמח צדק" ותנועת ה"השכלה" פ"ט. אגרות קודש שלו ח"א ע' שמט ואילך).
9) ע"ד הכירותו עם רבותינו נשיאינו – ראה רשימת רבינו (לקמן ע' 000). ספר השיחות תרצ"ז ע' 208. קייץ

יומן כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

ט

כעבור חדש ימים בא שליח מיוחד מליובאוויטש עם מכתב קצר מכ"ק אדמו"ר מוהר"ש בשם כ"ק אביו אדמו"ר, אשר נתקבלה פקודה לשלוח באי כח אל המועצה, לכן ימהר לבוא לליובאוויטש לא יאוחר מבעוד שבוע ימים.
כשבאתי לליובאוויטש נודעתי, אשר כ"ק אדמו"ר שולח את בנו כ"ק אדמו"ר מוהר"ש ואותי בתור באי כחו להשתתף בהמועצה, ויצו אותנו דבר דבר על אופנו.

* * *

אחד מחברי המועצה עוזרו של סגן שר הפנימי איש כבן שלשים הי' נושא פנים לכ"ק אדמו"ר מוהר"ש ומהדר בכבודו, ניכר הי' כי כ"ק אדמו"ר מוהר"ש מענין אותו ביותר¹³.
בין הועידה הרביעית לוועידה החמישית הי' ריוח כחמשה ימים, כשנגמרה הועידה הרביעית נגש עוזרו של הסגן לכ"ק אדמו"ר מוהר"ש, ויבקשהו כי יקבלו לראיון בבית האכנסיה שלו ויגביל לו ע"ז עת קבוע.
עוזר הסגן בא במועד המוגבל וכשתי שעות ישב בחדר כ"ק אדמו"ר מוהר"ש, מה שהטריד אותי במאד מבלי דעת מה הוא תוכן ביקורו.
ביום השני סיפר לי כ"ק אדמו"ר מוהר"ש, אשר עוזר הסגן ביקש מאתו, כי יתן לו רשות לצייר תוארו, כי הוא בעל כשרון במקצוע זה, הבא לו בירושה מאבי אביו שהי' אוהב ציורים, – פֶּאָרְטְרֵטִין – והניח אחריו אוסף גדול של ציורים.
בין הציורים ישנו ציור איש עברי אחד הרבנים הגדולים שהי' נאשם לבוגד בהממשלה, ואבי אביו שהי' ראש החוקרים בפלוגת הזשנדרמים, ציוה לצייר פני הנאשם, ובגמור משפטו לקח אבי אביו את הציור וכהיום נמצא בבית האוסף אשר למשפחתם.
כ"ק אדמו"ר מוהר"ש ביקש רשיון לבקר את בית אוסף הציורים, ויגביל לו עוזר הסגן על יום הרביעי בשבוע, אשר ביום ההוא פנוי הוא מעבודתו.
כ"ק אדמו"ר מוהר"ש ואני נסענו במועד המוגבל לראות את ציורו של הרב, ומה מאד נבהלנו לראות תואר פני איש אלקים, ומתחתיו כתוב מפורש שם כ"ק אדמו"ר הזקן ושם אביו מעיר ליֶאָזְנָא¹⁴.

הזמן שנעשה הציור הוא שנת אלף שבע מאות תשעים ושמונה למספרם שהוא מכוון לאותו הזמן בשנת תקנ"ט אשר כ"ק אדמו"ר הזקן ישב בתפיסה בפעטרֶאָוּלְסְקִי¹⁴.

* * *

כשספרתי – מסיים החסיד ר' אברהם דוב – כל האמור לפני האחים הרה"ח הרש"ב והרש"ג, אמר הרה"ח הרש"ב כי גם הוא שמע זאת מאת החסיד הר"א מביליניטש.

[14] ראה לקמן ע' 000 [בהוספות לקונטרס זה].

[13] ראה גם ספר השיחות תש"ח ע' 216 ואילך.

א' כ"ז¹⁵ טבת תרנ"ו.

בשבת קדש זו אמר כ"ק אדמו"ר מאמר וארא אל אברהם וכי¹⁶ בעת סעודת ליל שבת קדש דברו הרבה אודות כ"ק אדמו"ר הזקן, כי ביום ועש"ק העבר הי' יום ההילולא שלו¹⁷, וכ"ק אדמו"ר אמר קדיש יתום בכל השלש תפלות במעריב שחרית ומנחה¹⁸, גם אחר קבלת שבת אמר קדיש¹⁹, ואחר תפלת ערבית אמר כ"ק אדמו"ר את המאמר וארא.

כ"ק אדמו"ר מספר, אשר המאמר וארא קנה לו שם „דער פרומער וארא“, ואשר מאמר זה הי' רגיל כ"ק אדמו"ר²⁰ לחזור אותו אחת לג' שנה, ובכל פעם ופעם כמעט שהי' חוזרו כלשונו. ורק אאזמו"ר – כוונתו אדמו"ר צמח צדק – אמר, יעדער מאָהל איז גיווען אַ אור חדש, האָט דער טאַטע – כוונתו כ"ק אדמו"ר מוהר"ש – גיזאַגט, אַ אור איז אַלע מאָהל גלייך, אָבער מאור איז אַלע מאָהל ווי אַ דבר חדש²¹.

ממאמר זה – ממשיך כ"ק אדמו"ר דיבורו – ישנו רק שני דפים בכתב יד קדש דודנו מהרי"ל²² ובאיזה מקומן הגהות כתב יד קדש כ"ק אדמו"ר הזקן^ה.

* * *

החסיד ר' שמואל הלוי – מאַזינקער²⁵ – מספר אשר בקיץ תרכ"ב בחדש מנחם אב הי' הוא יושב עם עוד איזה אברכים בהמנין הקטן אשר על יד דירתו של כ"ק אדמו"ר, המשרת ר'

(ה) נמצא באוסף הכתי"ק של כ"ק אדמו"ר שליט"א²³, ואינו הנדפס בתורה אור²⁴.

וז"ל:

דרוש וארא אל אברהם.
(הועתק בס' נודע בשערים קכ"א א')
הדרוש הוא של כ"ק אדמו"ר הגדול זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע.
הכתב, הפנים (כמדומה אשר הוא כ"ק דודינו הררי"ל (אחי אדמו"ר) מיאנאוויטש, או) כתב יד מעתיק, והגהות שמן הצד ובין השיטין הוא כ"ק אדמו"ר הגדול זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע.
סדר השתלשלותו.
בא בירושה להוד כ"ק אדמו"ר מכ"ק אאזמו"ר זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע.
וראה גם רשימת היומן של רבינו ליל ש"ק פ' וארא תרס"ז (ספר השיחות תורת שלום ע' 86. לקמן ע' 000).
24) נדפס בתורה אור דפוס לעמבערג שנת תר"ה ז. ב ואילך. ולאח"ז במאמרי אדמו"ר הזקן פרשיות ח"א בהוספות ע' 26 ואילך (בהוצאת קה"ת, תשמ"ט). ועם הגהות הצמח צדק באוה"ת וארא ע' קיט ואילך. וראה גם ד"ה וארא בפלח הרמון ע' מד ואילך. ד"ה הנ"ל תשי"ב. תשכ"ו.
25) ראה אודותו – יומן יא נסן תרנ"ג (לעיל ע' 000). כ' אייר תרנ"ו (לקמן ע' 000). אגרות קודש ח"ג ע' שפה ואילך.

15) כ"ה בנדפס. ואוצ"ל: כ"ו. או: ב' כ"ז.
16) לע"ע לא נמצא מאמר זה תח"י. ברשימת מאמרי דא"ח של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב (קה"ת, תש"ט. תשמ"א) כותב כ"ק אדמו"ר ע"ד המאמר וארא אל אברהם תרנ"ו: כנראה מהרשימות הוא הוא „דער פרומער וארא“ של רבנו הזקן.
17) נסתלק מוצש"ק אור ליום ראשון, כד טבת תקע"ג.
18) הנהגות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ביום ההילולא של אדמו"ר הזקן – ראה רשימת רבינו (לקמן ע' 000). יומן יג תשרי תרס"ו (לקמן ע' 000).
19) ראה ספר המאמרים תש"ח ע' 147; ספר המנהגים מנהגי חב"ד ע' 79: כשחל היאצ"ט ביום וא"ו אומר בעל היאצ"ט גם הקדיש אשר לאחר מזמור שיר ליום השבת. ובהערה שם: להעיר ממ"ש במג"א ושו"ע רבנו סו"ס רסא דגם אחר אמירת מזמור שיר ליוה"ש עושים כל המלאכות. רבינו הזקן.
20) קטע זה הועתק (בשינויים) ב„היום יום“ ב שבת.
21) הרה"ק ר' יהודה ליב מיאנאוויטש. בעמח"ס שארית יהודה. ראה אודותו „בית רבי“ ח"א פכ"ד. רשימת כ"ק אדמו"ר בהוספות לספר שארית יהודה – הוצאת קה"ת (צח, א). וש"ג.
22) לדפי הכתי"ק מצורף רשימת רבינו בגוף כתי"ק,

יומן כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ

יא

חיים דוב²⁶ הי' חולה אז והמשרת אלי' ליב²⁷ ישב בחדר הראשון אשר לפני חדרו של כ"ק אדמו"ר.

הוא – ר"ש הלוי – הי' ממקורבי רא"ל, ונכנס אליו, והדלת לחדר כ"ק אדמו"ר היתה פתוחה במעט, ושם עמד כ"ק אדמו"ר מוהר"ש וכ"ק אדמו"ר דיבר אתו.

כשראיתי אשר המשרת רא"ל מנמנם, קרבתי אל הפתח והטייתי אזני לשמוע מה מדבר כ"ק אדמו"ר ואשמע אומר.

הציור הוא אמיתי כמו שאני זוכר בשנותיו האמצעיים, וישר כחך עבור זה וצריכים להזהיר את ישראל אשר ישגיח היטב שלא יתקלקל בדרך, ולא יספר לשום איש, צריכים להזהירו בחדר²⁸.

אודות איזה ציור דיברו לא אדע, אך כעבור כשתי שנים או שלש, נשמע בין החסידים, אשר אחד האדונים הגבוהים בפעטערבורג צייר את כ"ק אדמו"ר הזקן בעת אשר ישב בבית האסורים.

כאשר ר' שמרי' שניאורסאָהן²⁹ מוואַרשא פרסם את התמונה של כ"ק אדמו"ר הזקן³⁰, נזכרתי על אותו השמע אשר שמעתי מאחורי הדלת, והבנתי כי כ"ק אדמו"ר דיבר עם כ"ק אדמו"ר בנו אודות הציור של כ"ק אדמו"ר הזקן.

* * *

מורי הרשב"ץ מספר את אשר סיפר החסיד ר' אברהם דוב מבאברויסק.

החסיד ר' חנוך הענדיל³¹ אומר, דעם אַלטיין רבי'ס פאָרטערעט זעהט מען אין תניא.

כ"ק אדמו"ר נהנה במאד מפתגמו התמימי והלכבי של החסיד רח"ה.

כ"ק אדמו"ר אומר לר"ש הלוי, אשר לפי שידוע הוא מאת אשר שמע מכ"ק אביו, הנה הזמן

– דשנת תרכ"ב – מכוון אשר אז ידברו אודות הציור של כ"ק אדמו"ר הזקן.

החסיד ר' אבא – מצאשניק³² – אומר כי זקני החסידים אומרים³³, אשר כ"ק הרה"ח הר'

חיים אברהם³⁴ בנו של כ"ק אדמו"ר הזקן, הי' קלסתר פניו ומבנה גוו כמו קלסתר פני קדש

ומבנה גוו של כ"ק אדמו"ר הזקן³⁵.

(29) בן הרה"ח ר' לוי יצחק בן הרה"ח ר' ברוך שמואל בן הרה"ק ר' חיים אברהם בנו של אדמו"ר הזקן.

(30) ראה לעיל הערה 1. וראה „בית רבי" ח"א פכ"ג (נג), א ואילך.

(31) הר' חנוך הענדל קוגל מפלעשניץ. ראה אודותו – יומן מוצש"ק בראשית, תרנ"ב (לעיל ע' 000). וש"נ. ספר השיחות תרפ"ט ע' 32. וש"נ.

(32) ראה אודותו – יומן מוצש"ק בראשית, תרנ"ב (לעיל ע' 000).

(33) ראה ספר התולדות אדמו"ר מהר"ש (קה"ת, תש"ז. תשנ"ז) ע' 6.

(34) ראה אודותו ספר השיחות תרפ"ט ע' 33 ובהערה 30. וש"נ. (35) ראה „בית רבי" שבהערה 30.

(26) החסיד ר' חיים ישכר דובער* בן החסיד ר' אהרן ביינוש. נולד ברודניא – פלך מוהילוב. – ראה אודותו ספר השיחות תש"ג ס"ע 91 ואילך (ושם, שבשנות תקע"ח-תק"ץ העתיק את כתבי אדמו"ר הצ"צ בנגלה ובחסידות, ובשנת תק"ץ מינה אותו הצ"צ להיות גבאי שלו). רשימת תרנ"ו (אגרות-קודש ח"ח ע' תצב (לקמן ע' 000). תרס"ג שבהערה 4. תרע"ד (לקמן ע' 000. ע' 000). ועוד. נזכר באגרות-קודש ח"ב ע' צג. ח"ג ס"ע שפג ואילך. ספר השיחות תרצ"ו ע' 53. ע' 136. ה'ש"ת ע' 350. ועוד. (27) הי' מסדר את החסידים מי יגש בראשונה (אגרות-קודש ח"ב ע' צג). נזכר בספר השיחות קייץ ה'ש"ת ע' 74. (28) = בחרם דרבינו גרשום.

(* ראה „מבית הגניזים" (הנ"ל הערה 4) ע' 1.

החסיד רח"ה אומר, כי כאשר ראה תמונת כ"ק אדמו"ר הזקן נדמה לו אשר זהו מראה פני כ"ק הרה"ח ר' חיים אברהם³⁵, רק שבחוטמו של כ"ק הרח"א לא הי' בו שרטת. מורי הרשב"ץ אומר, אשר הוא ראה את כ"ק הרה"ח הרח"א רק פעמים אחדות – כי בבואו לליובאוויטש בשנת תר"ח³⁶ כבר הי' כ"ק הרה"ח הרח"א חלוש במאד – וזקנו הי' קטן מכמו על התמונה, גם מבט עיניו לא הי' כמו על התמונה. החסידים ר' אבא ור' חנוך הענדיל אומרים כאחד, אשר לרגלי מחלתו הגדולה בשנת תר"ז נשתנו מבט עיניו וזקנו של כ"ק הרה"ח הרח"א, אבל בתחלה – קודם שנחלה – הי' פני קדשו כמו בהתמונה. החסיד ר"ש הלוי מספר, כי בבואו לליובאוויטש שמע אשר כ"ק אדמו"ר הי' מחבב ומייקר במאד את כ"ק הרה"ח הרח"א ומהדר בכבודו. החסיד ר"א מספר אשר כ"ק הרה"ח הרח"א כשהי' בא לשמוע דא"ח מאת כ"ק אדמו"ר⁶ הי' עומד כאחד החסידים הצעירים, ולא פעם אמר הרה"ח ר' הלל³⁷ קוקט זעהט און לערינט זעך ווי אַ חסיד דאַרף הערין חסידות פון אַ רבי'ן.

* * *

בבוא כ"ק אדמו"ר מביהכ"ג אחר התפלה, קידש על היין בחדר כבוד אמו – אמי זקנתי – הרבנית הצדקנית³⁸ ואחר כן הלך להתפלל תפלת המנחה וחזר ובא לסעוד סעודת היום. בעת הקידוש שאל כ"ק אדמו"ר הרה"ק את כבוד אמו הזוכרת היא את הציור שהביא כ"ק אדמו"ר – כוונתו כ"ק אדמו"ר מוהר"ש – להראותו לכ"ק אביו – כוונתו כ"ק אדמו"ר צמח צדק – ומה שאמר כ"ק אדמו"ר על הציור. כן – ענתה כבוד אמי זקנתי – הנני זוכרת בטוב כל פרטי הדברים כאלו הי' תמול, ולנגד עיני נצב כל המחזה כאלו היתה היום. אם לא יהי' לך לטורח – אומר כ"ק אדמו"ר לכבוד אמו הנני מבקשך לספר זאת ליוסף יצחק, כי חפץ הנני אשר ידע כל האפשרי לדעת מהמקור הראשון. מדוע לא – ענתה כבוד אמי זקנתי – בודאי אספר לו – ותפנה אלי ותאמר – תבוא בעת מנוחה – אין אַ רואיקער צייט – ואספר לך.

(1) כ"ק אדמו"ר הצמח צדק זצוקלה"ה.
(2) כ"ק אדמו"ר שליט"א.

מתולדותיו – ראה פלח הרמון על ספר בראשית ועל ספר שמות – הוצאת קה"ת בתחילתם. ספר השיחות תש"ו ע' 29. וש"נ.
(38) הרבנית הצדקנית מרת רבקה נ"ע. ראה אודותה לקמן ע' 000.

(36) אור ליום ששי פ' משפטים, אדר"ח אדר א' תר"ח (ראה „התמים” שבהערה ט. לקמן ע' 000). אגרות קודש ח"ג ע' תה (הועתק ב„היום יום” ל שבת). וראה ספר השיחות תש"א ע' 98.
(37) הרב ר' הלל בר' מאיר הלוי מאליסאוו, הידוע בשם „ר' הלל פאריטשער” (תקנה – יא מנחם אב תרכ"ד). ראשי פרקים

יומן כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

יג

שמעתי – אומרת כבוד א"ז – מאת כ"ק חותני אדמו"ר³⁹ שאמר בעת סעודת ליל חנוכה – די חנוכה לאַטקע⁴⁰ – בזה הלשון.

אָ חסידות'ר סיפור איז דער נפש פון חסידות, אַ חסידות'ר ניגון איז דער רוח פון חסידות, אַ חסידות'ר פאַרבריינגען איז די נשמה פון חסידות, לערנען חסידות בעיון און דאָוונען מיט חסידות איז חי' יחידה פון חסידות.

ופעם שמעתי מאת כ"ק חותני אדמו"ר – בליל א' דפסח בעת עריכת הסדר – שאמר בזה הלשון,

מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים⁴¹, אַז מיט דעם סיפור פון יציאת מצרים ווערט יציאת מצרים, אפילו כולנו חכמים כולנו נבונים וכולנו יודעים את התורה⁴², אַ גאַנצער חב"ד'ניק, דאָך איז מצוה עלינו לספר, בעדאַרף מען דערציילן אַ חסידות'ן סיפור, מיט דעם סיפור אַליין גייט מען אַרויס פון מצרים⁴².

ומאז ששמעתי דברים אלו – אומרת כבוד א"ז – הנני שומרת לספר איזה סיפור רק בעת המנוחה והשקט.

כ"ק אדמו"ר הצטער על אשר הוכרח להפסיק כי כבר בא זמן המנוחה, כבר רשום אצלי במ"א מהזהירות הגדולה שהיו נזהרים בליובאוויטש בזמני תפלת מנחה ומעריב בעתם ובזמנם.

כשהלך כ"ק אדמו"ר להתפלל תפלת המנחה, אמר לי.

ראה יוסף יצחק והתבונן בהדברים האחדים אשר סיפרה כבוד אמי מורתי מאת אשר שמעה מכ"ק אדמו"ר בדבר הנר"ן ח"י דחסידות, ואשר סיפור של חסידות פועל חיזוק במוחין חב"ד.

* * *

בסעודת ש"ק הומשך הדיבור אודות כ"ק ד"ז הרה"ח הרח"א.

החסיד ר' אבא מספר אשר כ"ק הרה"ח הרח"א לא הי' חוזר דא"ח ברבים, רק לפני יחידי סגולה הי' חוזר לפרקים מאמרים קצרים, והי' מספר מה שמע מכ"ק אביו אדמו"ר הזקן.

הוא – כ"ק הרה"ח הרח"א – הי' מתפלל באריכות כמו שלש ארבע שעות ביום, בקיץ הי' משכים להתפלל, ולשעה תשיעית כבר הי' אחר התפלה, ולומד שיעור גמרא בעיון עד שעה השתים עשרה צהרים, ובחורף הי' משכים לבוא לביהכ"נ והי' לומד מאמרי דא"ח זהר ופרי עין חיים כשלש שעות קודם התפלה.

כ"ק הרה"ח הרח"א – מספר ר"א – הי' מקרב את האברכים היושבים בליובאוויטש, ומרגלא בפומי' קדישא לאמר.

(39) אדמו"ר הצמח צדק.

(40) הנהוג אצל אדמו"ר הצ"צ, כי באחד מלילי חנוכה היו עושים כעין פאַרבריינגען עם בני הבית, והיו באים גם כלותיו, ונקרא „לאַטקעס־אָווענט". וכן היה אצל רבינו הזקן ואדמו"ר האמצעי. בין הספורים שהיו הרביים מספרים בסעודה זו, היו ספורים אשר בכל חנוכה היו משוחחים אודותם, אף שכבר דברו

מזה בשנה העברה (ספר השיחות תרח"ץ ע' 252. הועתק ב"היום

יום" כח כסלו).

(41) הגדה של פסח פיסקא עבדים היינו.

(42) ראה גם אגרות קודש ח"ד ע' תפט. הועתק ב"היום יום"

כו מנחם־אב.

דער הייליקער טאטע האָט גיהאָט מסירת נפש אויף דעם חינוך און הדרכה פון יונגע לייט אין דרכי החסידות.

החסיד רח"ה מספר⁴³ כשבאתי לליובאוויטש בפעם הראשונה – בקיץ תר"ג⁴⁴ – הי' אז כ"ק אדמו"ר בפעטערבורג⁴⁵, וכבוד קדושתם האחים מהרי"ל⁴⁶ מהרי"נ⁴⁷ מהרש"ז⁴⁸ הי' לכל אחד ואחד מנין בבית דירתו מלבד כ"ק הרה"ח הרח"א וכ"ק הרה"ח הרב"ש⁴⁹ בן כ"ק אדמו"ר שהיו מתפללים בהמנין של כ"ק אדמו"ר.

– בפעם הראשונה שראיתי אופן תפלתו של כ"ק הרה"ח הרח"א כשהוא יושב פניו לוחטים עיניו עצומות ומתפלל מלה במלה, ומזמן לזמן מנגן בניגון פולח כליות ולב, עמדתי מרעיד ונשתוממתי על המראה.

בשנת תר"ד כשחלה את רגליו עשה לו מנין לעצמו.

* * *

החסיד ר"א מספר כשבאתי בתחלת אלול תר"ה לליובאוויטש, – אשר כן הי' דרכו להיות פעם בשתי שנים שני חדשים אלול ותשרי אצל כ"ק אדמו"ר – מצאתי אשר כ"ק הרה"ח הרח"א חולה את רגליו ועשה לו מנין בביתו, והייתי מתפלל בהמנין שלו.

בכל שבת ושבת הי' בא אחד מכ"ק האחים הרה"צ הרחש"ז או הרי"נ לחזור לפני כ"ק הרה"ח הרח"א המאמר שאמר כ"ק אדמו"ר.

בר"ה תר"ו התפללו בהשכמה, וגם סידרו את התקיעות, ואחר כך ביקש כ"ק הרה"ח הרח"א את האברכים שהיו בהמנין, – אשר גם אני הייתי אחד מהם – שיסייעו אותו ללכת לשמוע התקיעות של כ"ק אדמו"ר.

בבוא כ"ק הרה"ח הרח"א למנין הגדול של כ"ק אדמו"ר התפללו עוד תפלת שמו"ע. וכ"ק אדמו"ר אביכם הי' עוד צעיר לימים, כשראה שבא כ"ק הרה"ח הרח"א ציוה להביא כסא – קרעסלע –.

וישאל כ"ק אדמו"ר אביכם את כ"ק הרה"ח הרח"א, דודי מדוע טרחתם כל כך.

באתי – אומר כ"ק הרה"ח הרח"א – לשמוע התקיעות.

הלא – אומר כ"ק אדמו"ר אביכם – גם בהמנין שלכם יכולים לסדר התקיעות.

(ח) כ"ק אדמו"ר מוהר"ש זצוקלה"ה.

⁴³ „בית רבי” שם. „דברי ימי החזורים” סל"א. ספר השיחות תר"פ-תרפ"ז ע' 255.

⁴⁴ בנו השלישי של אדמו"ר הצ"צ. תקע"ד (בערך) – ד' טבת תר"ם. ראה „בית רבי” שם.

⁴⁵ בנו בכורו של אדמו"ר הצ"צ. מרחשון תקס"ז – טז שבט תרכ"ט. ראה ספר השיחות תרצ"א ע' 227. תרצ"ו ע' 54. תרח"ץ ע' 253. תש"ו ע' 38. „בית רבי שם”.

⁴⁶ ראה גם ספר השיחות תש"א ע' 57.

⁴⁷ ה' אלול תר"ג (אגרות קודש ח"ג ע' תה).

⁴⁸ ראה אדמו"ר „הצמח צדק” ותנועת „השכלה” פ"ו. רשימת „אבות החסידות” „התמים” חוברת ו ע' מח [רצא, ב]. ספר השיחות תש"א שם.

⁴⁹ בנו השני של אדמו"ר הצ"צ. תקע"א (בערך) – ג' חשוון תרכ"ז. ראה „בית רבי” ח"ג פ"ת.

⁵⁰ בנו הרביעי של אדמו"ר הצ"צ. תקע"ז יז ניסן תרמ"ג. ראה

כ"ק הרה"ח הרח"א ענה לו, אשרי העם יודעי תרועה כתיב⁵⁰ ולא תוקעי תרועה⁵¹, בהמנין שלי כמו בכל המנינים רק תוקעים תרועה, ובפה תוקע יודע תרועה⁵².

* * *

מורי הרשב"ץ מספר אשר בבואו לליובאוויטשט – פ' משפטים תר"ח³⁶ – ונכנס ללמוד בהשיבה, ספרו לו כי בחורף תר"ז נחלה כ"ק הרה"ח הרח"א בחולי כבד, ובאחד הלילות ביקש כ"ק הרה"ח הרח"א כי יתנו לו התפילין, וכי חפץ הוא לזכות להניח תפילין טרם הלכו מעלמא דין.

כ"ק אדמו"ר ישב בחדר השני, בשמעו דברי כ"ק הרה"ח הרח"א, בכה במאד מאד. ברגע ההיא נמנם כ"ק הרה"ח הרח"א ובהקיצו משנתו אמר כי ראה את כ"ק אביו אדמו"ר הזקן ואמר לו אשר מן השמים ניתן לו ארכא עוד על משך זמן, ומיום ליום הוטב מצבו, ויחי אחרי כן עוד כשתי שנים⁵³.

כ"ק אדמו"ר מספר, שמעתי מכ"ק אדמו"ר אשר מרגלא בפומי' דכ"ק אדמו"ר – כוונתו אדמו"ר צמח צדק – אז איך קוק אויף דעם פעטער ר' חיים אברהם זעה איך דעם זיידין, זיין קלסתר פנים איז ווי דעם זיידנס³³.

א' ד' שבט תרנ"ו.

מורי הרשב"ץ קיבל היום מכתב מבתו וחתנו הגרים בעיר וויטעבסק⁵⁴, ולרגלי ענינם הפרטי מוכרח הוא לנסוע לשם על איזה ימים. במשך הימים האלו יהי' לי מועד לכתוב בפרטיות כמה שיחות וענינים שונים שסיפר לי כ"ק אדמו"ר ורשמתי רק בקצרה.

ב' ה' שבט תרנ"ו.

מאז – ש"ק וארא העבר – אשר כבוד א"ז הבטיחה לכ"ק אדמו"ר אשר תספר לי על אודות הציור של כ"ק אדמו"ר הזקן, לא עלה בידי למצוא זמן מרווח ושקט כחפצה עד היום אחר תפלת ערבית שמצאתי יושבת לבדה בחדר זאל הקטן.

(ט) עיין „התמים“ חוברת א' תולדות הרשב"ץ נ"ע.
(י) כ"ק אדמו"ר הצמח צדק זצוקלה"ה.

(52) ראה גם שיחת ליל שמחת תורה תשד"מ.

(53) נפטר בשנת תר"ח ומ"כ בליובאוויטש.

(54) ראה יומן כג אייר שנה זו (לקמן ע' 000).

(50) תהלים פט, טו.

(51) ראה זח"ג יח, ב. הובא ונתבאר בד"ה אשרי העם יודעי

תרועה תש"ג (סה"מ תש"ג ס"ע 90 ואילך).

כ"ק א"ז הרבנית הצדקנית מספרת:

בשנת תרט"ו נסע זקניך – כונתה הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק מוהר"ש – עם רב אחד ר' אהרקע – אהרן – בליניטשער לפעטערבורג בשליחות מכ"ק חותני אדמו"ר. אחד האדונים בפ"ב, הנה אבי אביו הי' מראשי החוקרים את כ"ק אדמו"ר הזקן בהיותו בתפיסה בפעטרפאָוועלסקא קרעפּאָסט וציוה לצייר את פניו של כ"ק אדמו"ר הזקן, והציור הזה בא בירושה אל האדון – הנכד. כאשר בא זקניך מפעטערבורג סיפר זאת לכ"ק אביו חותני אדמו"ר אשר ראה ציור פני כ"ק אדמו"ר הזקן.

כ"ק חותני אדמו"ר חפץ במאד לראות את הציור.

כשנסע זקניך בשנת תרי"ט לפעטערבורג אמר לו כ"ק אביו חותני אדמו"ר כי ישתדל למצוא את האדון שיש לו הציור מתואר פני כ"ק אדמו"ר אפשר יוכל לקנות אצלו הציור בעד אלף רובל יעשה זאת, או שיתן להעתיקו על ידי אומן טוב. זקניך התעכב בפעטערבורג כחדש ימים, ובמשך היותו שמה חפש אחר האדון ולא מצא אותו, ובבואו הצטער כ"ק חותני אדמו"ר במאד.

* * *

בשנת תרכ"א נסע זקניך עם אחיו גיסי הרחש"ז עוד פעם לפעטערבורג, ובהיותו שמה סיפר להפּראָפּעסאָר בערטענזאָהן⁵⁵ כי זה איזה שנים מלפנים ראה אצל אחד ציור המענין אותו במאד האדון ההוא דר ברחוב ובחצר פלוני, וכבר עזב את מקומו, ובקשו אפשר יוכל להודיע איפה הוא נמצא.

כעבור איזה חדשים לשוב זקניך ממסעו לפעטערבורג קיבל מכתב מאת הפּראָפּעסאָר בערטענזאָהן אשר ימים אלו נודע לו, אשר האדון שהי' דר ברחוב ובחצר ההוא, ולו אוסף ציורים גדול העתיק מושבו לכפר המלך – צאַרסקאָיע סעלא –.

בקיץ תרכ"ב נסע זקניך לפעטערבורג ובמסעו זה צלחה לו למצוא את האדון בצאַרסקאָיע סעלא ובקושי גדול פעל אצלו אשר בערבון של שטרי הממשלה – רענטא – בסך עשרת אלפים רוביל יתן לו הציור של פני קדש כ"ק אדמו"ר הזקן על משך חדש ימים.

זקניך לקח עמו מפעטערבורג את ר' ישראל שו"ב חייקין, אשר הוא השגיח על אותו החבילה שבו הי' הציור.

* * *

באחד הימים בחדש מנחם אב סיפר לי זקניך את כל המסופר בזה, ויאמר לי, אשר כ"ק חותני אדמו"ר מתיר אשר אראה את הציור, אבל בתנאי כפול ומשולש אשר איש לא ידע מזה.

כשני שבועות הי' הציור בבית כ"ק חותני אדמו"ר ובכל יום ויום – מלבד ש"ק – הי' זקניך

(55) כ"ק אדמו"ר מהר"ש הי' מתרפא אצלו – ספר השיחות קיץ ה'ש"ת ע' 139. וראה אגרות קודש ח"ד ע' תצד ואילך. ספר השיחות

בא לכ"ק חותני אדמו"ר סוגר את הדלתות אשר גם חיים דוב ואל"י ליב – שניהם משרתי כ"ק אאזמו"ר – לא יוכלו לכנוס, מעמיד את הציור על השולחן וכ"ק חותני אדמו"ר הי' לבוש בגדים וכובע של שבת וחגור באבנט ויסתכל בה שעה ארוכה. ואחרי כן שלחו את הציור חזרה על ידי ר' ישראל שו"ב חייקין להאדון לצארסקע סעלא. כשיצאה תמונתו של אדמו"ר הזקן לאור, כשראיתי את התמונה הכרתי היטיב, אשר היא העתק מאותה התמונה אשר ראיתי אז, ולא סיפרתי לשום אדם זולת לאביך, ועתה ספרתי לך על פי בקשת אביך.

המכתב של האדון הרוסי למר שאטץ אדות התמונה של כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע.

Многоуважаемый
Шатцъ
въ Варшавѣ.

Ваше письмо съ фотогр.
карточками вашей рабо-
ты, я получилъ. Если
хотите то можете присе-
лать къ Мамашъ, Гандля,
фра. и Крашевскаго.
Я останусь въ деревнѣ
еще короткое время,
а потомъ поѣду въ Парижъ
гдѣ, надѣюсь во время Выс-
тавки увидимся. адресъ
мой въ Парижъ у Бра-
та Бенѣдикта.
Подпись на портретъ
Раввина, я старался
тщательно разобрать

כאן אנתנו נותנים פקסמילה מהמכתב של האדון הרוסי שבאוסה התמונות שלו הי' נמצא האריגינל של ציור התמונה מזוואר כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע.

המכתב וכן התעודה המעידה על התאמת הקופיא עם האריגינל של הציור נכתבו בשנות 1889-1888 למספרם למר שאטץ בווארשא שאליו מסר האדון הרשות לעשות פוטוגרפיות מהתמונה ולהפיצם בעולם.

התערכת

и нахожу это последнее
слово болыа похода на Ложни
глы на Мяды какъ вы
писали въ первомъ пись-
мѣ, и какъ я помѣстилъ въ
моемъ удостовѣреніи.

Пришлала вамъ точную
копію снятую на кальку
лучше разберете сами.

съ уваженіемъ

Григорій Бурквинъ

Грудокъ $\frac{17}{29}$ Января 1889 года.

הכתבת תחת תמונת "הרב" שנמצא כתוב על תמונת האריגינל

Рабуна Затуана
Торжкову 70 1796

שם הציר שעשה התמונה

К.Н. Стубарева
~~С.П.Т. 1796~~

התעודה

А ниже подписавшимся
удостоверяю что, Копия сня-
тая №^{ме} Евгеніей Шер-
мундской, по порученіи
Господина З. Шатина съ
стариннаго портрета
Раввина, подъ которымъ
находится подпись. Раввина
Залманъ Боруховичъ изъ
Ляда 1798 года находяще-
гося въ моей картинной
Галлерее подъ № 127. впол-
нѣ вѣрно съ оригиналомъ

Причем даю Господину
Э. Матцу право лито-
графировать копию для
распространения
Въ томъ собственноруч-
но подписавшись съ при-
ложениемъ печати
Декабрь 11^м числа 1888 г.
Юзеф Буркманер.

העתק המכתב והתעודה.

המכתב

הכי נכבד, מר שאטץ, בווארשא.

מכתבו בצירוף הפוטוגרפיות שעשה קבלתי, אם רוצה הוא יוכל לשלוח את האנדליאש וקראשעווסקי אל אמי.

הנני נשאר בכפר עוד משך זמן מועט, ואח"כ אסע לפאריז, ואקוה להתראות שם בימי התערוכה, אדריסתי בפאריז היא אצל אחי בענעדיקט.

הכתובת על תמונת הרב אחרי הדיוק בה נראה לי, אשר מלה האחרונה יותר קרובה להיות ליאזני ולא ליאדי,* כמו שכתב הוא במכתב הראשון וכמו שכתבתי בתעודה שלי, הנני שולח לו קופיא מדויקת עשוי' ע"י נייר קאלק, ויוכל להבחין בעצמו.

בכבוד (החתימה)

י"ז כ"ט יאנואר, שנת אלף תתפ"ט (המקום).

התעודה

אני החתום מטה מעיד אשר הקופיא, הנעשית ע"י העלמה אוגעניע זשערמונדסקי ע"פ בקשת מר שאטץ, מתמונת פני רב עתיקה, שתחתיה נמצאה הכתובת „הרב זלמן ברכוויטש** מליאדי*** משנת אלף תשצח,***“ ונמצאת באוסף התמונות אשר לי בסימן קכ"ז.

מתאמת בדיוק עם האורגינאל.

והנני נותן רשות למר שאטץ לעשות פוטוגרפיות מהקופיא להפצה.

ולרא' באתי עה"ח וחותרם בחותמי

(החתימה)

א' דעקאבער, שנת אלף תתפ"ח.

(* כידוע דר אדמו"ר הזקן עד שנת תקס"א בליאזנא ואח"כ העתיק מושבו לליאדי, עיין אגה"ק של כ"ק אדמו"ר שליט"א, „התמים“ קובץ א' עמוד ל"ז והלאה.

** כן הי' נקרא אדמו"ר הזקן על שם אביו, כינוי משפחתו של אדמו"ר האמצעי, בן כ"ק אדמו"ר הזקן, אדמו"ר מוהר"ר דובער הי' שניאורי, ואדמו"ר הצמח צדק התחיל לכנות עצמו שניאורסאהן.

*** עיין בהמכתב של לפני זה, שכנראה הוא טעות וצ"ל „ליאזני“.

**** היא שנת תקנ"ח-תקנ"ט.

הנוערכת

הערת המו"ל: במכתב רבינו לחתנו כ"ק אדמו"ר מיום ב, כה טבת תרצ"ט: „מכתבו מ"ט לחד"ז בצירוף המא' השייכים אל התמונה קבלתי .. היום הנני שולח באחריות .. העתק שני מכתבים רוסים אשר בדעתי להדפיסם בצילום – לכן צריכים להעתיקם בשפתנו אשר יואיל לעשות זאת .. העתק שני המכתבים דרוש בהקדם“.

לזכות

החתן התמים **אלחנן שי**

והכלה **פנינה תחי**

קומר

לרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת
ביום החמישי, אור ליום הבהיר ה' טבת, ה'תשס"ח

ולזכות

הוריהם

הרה"ת ר' **שניאור זלמן וזוג' בתי** שיחיו **קומר**

הו"ח ר' **יוסף יצחק וזוג' לאה** שיחיו **אבוש**

זקניהם

הרה"ת ר' **אפרים וזוג' שושנה צפורה** שיחיו **קומר**

הרה"ת ר' **שלום דובער וזוג' אסתר מעניא** שיחיו **ראסקין**

מרת **לובא אלטע טייבל תחי** ליפסקער